

Nya böcker

What works now? Evidence-informed policy and practice.

Boaz, Annette; Davies, Huw; Fraser, Alec & Nutley, Sandra (2019)
Bristol: Policy Press.

Det passar väldigt bra att anmäla den nya antologin från Storbritannien i just detta jubileumsnummer av *Socialvetenskaplig tidskrift*. Boken är nämligen en uppföljare av en snart tjugouårig välciterad bok med titeln *What works? Evidence-based policy and practice in public services* av bland annat Huw Davies och Sandra Nutley som återkommande medredaktörer. De återfinns även i en annan antologi med samma tematik som publicerades 2007: *Using evidence. How research can inform public services*. Samtliga är utgivna på Policy Press. Jag har själv kommenterat ett av bokens bidrag, nämligen om utvecklingen av evidens i Skandinavien, i ett tidigt skede. I övrigt har jag inte haft insyn i arbetet förrän boken kom med posten i somras.

Uppfattningen om vad som avses med evidens, hur evidens ska praktiseras, dess utmaningar och hur nya problem ska förstås är omtvistat och föremål för debatt inom politik och forskning. Evidens brukar i alla händelser beskrivas som en megatrend av i dag, rent av som en rörelse och som knappast någon verksam inom socialt arbete kunnat undgå. Det är därför välkommet när en grupp forskare tar sig an den ambitiösa uppgiften att ge en uppdaterad översikt över var vi står i dag. I Sverige brukar vi tala om EBP (evidensbaserad praktik). Redan antologins undertitel avslöjar en viktig förändring i synen på evidens; från EBP i version 2000 till EIP (evidensinformerad praktik) i version 2019.

Antologins cirka 400 sidor fördelas på 19 kapitel med 26 författare utöver de fyra redaktörerna, majoriteten är forskare från Storbritannien. Den är indelad i fyra sektioner: policy och praktik som evidensområden, ett avsnitt som behandlar evidens som ett idémässigt policyfält, policy och praktik som föremål för evidensbaserade interventioner med kapitel som handlar om hälso- och sjukvård,

social care (socialt arbete), kriminalvård, utbildning, klimat och hållbarhet samt internationell utveckling. Dessa sex kapitel är ganska deskriptiva och sammanfattar utvecklingen ur framför allt ett brittiskt perspektiv. Antologins tredje sektion anlägger ett översiktligt perspektiv med ambitioner att problematisera och förklara utvecklingen utifrån tre överbyggande tematiker: systematiska ansatser att utveckla evidens, hur evidens kan bedömas och hur evidens kan användas. Jag uppfattar att bokens stora behållning finns i dessa kapitel. Den fjärde sektionen beskriver utvecklingen i fem geografiska områden: Storbritannien, Australien och Nya Zeeland, Skandinavien, Kanada och USA. Redaktörerna avslutar sedan med att sammanfatta och blicka framåt.

Hur ska den här antologin läsas och hur kan den förstås? I likhet med Hans Swärd i inledningstexten i det här numret, är redaktörerna oroade över en värld präglad av "post-truth". Redaktörerna är väldigt tydliga med utgångspunkten att vetenskapligt framtagen kunskap är mera trovärdig, transparent och granskad än yttranden från diverse experter som kan vara PR-trick eller kopplade till ekonomiska intressen och svåra att genomskåda. De menar att skiftet från EBP till EIP representerar en mindre deterministisk och hierarkisk uppfattning av evidens. Utvecklingen under 20-årsperioden har visat att evidens behöver förstås utifrån sina respektive kontexter och att det inte går att utse en form av vetenskapligt framtagen kunskap som den enda sanna. Synen på hur evidens ska uppfattas breddas alltså betydligt från den mera snäva synen tjugo år tillbaka. Redaktörerna är oroade över hur evidens kommit att förknippas med styr signaler från NPM rörande dokumentation, något som triggat intresset för evidens inom flera sektorer. Nu argumenterar de för att vi behöver befria evidens från kopplingen till NPM "and to reshape them (ideer om evidens) for a a less technocratic and more multivocal world" (s. 371). Vägen dit går enligt redaktörerna till att bredda diskussionen och uppfattningen om evidens (därav skiftet till EIP) och att acceptera att evidens har skilda betydelser inom olika samhällssektorer och kontexter. Organisationer som vill tillämpa och implementera kunskap med vetenskapligt stöd för att genomföra interventioner har emellertid stora utmaningar i form av en stor mängd aktörer med starka kunskapsanspråk och skilda uppfattningar om lösningar på ofta komplexa samhällsutmaningar.

Redaktörernas sammantagna analys anger ingen enkel färdriktning inför framtiden, men de avslutar med fyra slutsatser: 1) Behovet av kunskap om vad som fungerar (*what works*-traditionen) kommer att vara fortsatt stark från både politik och allmänhet, vilket forskning behöver svara upp mot. 2) Vad som räknas som korrekt evidens är fortsatt ifrågasatt och under debatt. Evidens om en intervention måste värderas utifrån den specifika epistemologiska och sociala kontext där kunskapen finns producerad. 3) Att utveckla evidens kommer alltid att vara besvärligt. Det är naturligtvis ingen överraskande slutsats och de pekar bland annat på behovet av att stu-

dera hela implementeringskedjan från att införa interventioner med starkt stöd till att avlägsna gamla metoder med sämre utfall för patienter och brukare. 4) Kontexten är allt: "Contextual considerations are still key." Något uppgivet kan tyckas, men de menar att denna och de andra slutsatserna motiverar fler och fördjupade studier kring att använda evidens liksom en större acceptans för att olika kunskapsformer kan behöva inkluderas. Även om de alltså förespråkar kunskap från forskarsamhället lyfter de framför allt fram att kunskap från lekmän och personer med egna erfarenheter av att vara brukare behöver få större utrymme och acceptans.

Sverige skiljer sig från andra länder i antologin genom att staten och dess myndigheter särskilt aktivt har drivit frågan om EBP och infört statlig kunskapsstyrning inom bland annat socialtjänst och hälso- och sjukvård. Sedan *Socialvetenskaplig tidskrift* startades för 25 år sedan har det funnits flera statliga satsningar inom socialtjänstområdet. Myndigheter har tillkommit och/eller fått ändrade uppdrag (CUS IMS SBU), försök ägde rum 2003–2005 att integrera forskning, praktik och utbildning (KUBAS) med sex universitet och ett stort antal kommuner, SoU 2018:18 *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten till nytta för brukaren*, årliga överenskommelser mellan Socialdepartementet och SKL 2009–2014, med bland annat tillkomst av regionala utvecklingsledare för social barnavård och beroendevård, programmet Kunskap till praktik 2010–2014, som involverade 10 000 medarbetare i en satsning att implementera nationella riktlinjer, metoder och bedömningsinstrument inom missbruks- och beroendevården. Vidare har det funnits mängder av andra inslag i form av handböcker, IT-stöd, webbplatser, översyn av utbildningsprogram, satsningar på brukarmedverkan och så vidare.

Socialvetenskaplig forskning har i årtionden debatterat utvecklingen, inte minst i den här tidskriften. Professor Haluk Soydan var gästredaktör 2002 för ett temanummer om socialt arbete och utvärdering där flera av artiklarna baserades på presentationer från en konferens som arrangerats av CUS några år tidigare. Andra forskare, flera helt eller delvis kopplade till Socialstyrelsen, har argumenterat för behovet av empiriska utvärderingsstudier, gärna effektstudier och vikten av att skapa goda och starka institutionella förutsättningar för EBP (Sundell, 2012; Sundell, Soydan, Tengvald & Anttila, 2010). En utveckling där just den starka statliga kopplingen har kritiserats av andra forskare, som menar att den styr över fokus från annan samhällsvetenskapligt inriktad forskning (Jacobsson & Meeuwisse, 2018). Johan Billsten visar emellertid i en nyligen framlagd avhandling vid Linnéuniversitetet att Kunskap till praktik-satsningen faktiskt lyckades med en del av sina ambitioner, men att det finns stora lokala variationer och att ett liknande program måste bygga mer på de lokala förutsättningarna (Billsten, 2019). Vidare har Kajsa Svanevie i sin avhandling från 2011 analyserat försöken att etablera EBP och menar att vi närmar oss ett paradigmskifte där evidensbaserat socialt arbete blir etablerat som daglig praktik (Svanevie,

2011). De kritiska rösterna som problematiserat EBP har varit många. Forskare från socialt arbete i Stockholm har i en rad artiklar granskat både underlagen i nationella riktlinjer och användbarheten av RCT-studier bland socialarbetare (A. Bergmark, Bergmark & Lundström, 2011; A. Bergmark & Lundström, 2011; Klingemann & Bergmark, 2006) och en svensk forskarantologi analyserar hur evidens tillämpas inom några områden (Bohlin & Sager, 2011). Frågan om evidens, standardisering och styrning av det sociala arbetet är återkommande tema inom avhandlingar i socialt arbete (Avby, 2015; Björk, 2016; Petersén, 2017; Skillmark, 2018).

Redovisningen ovan är långt ifrån uttömmande, det är inte möjligt vid en anmälan. För att sammanfatta menar jag att *What works now* är en antologi som både forskare om evidens och praktiker intresserade av kunskapsanvändning har mycket att hämta ur. Den uppdaterar kunskapsläge och kunskapsspridning och sätter den nuvarande utvecklingen i ett både historiskt och nutida sammanhang. Den ställer också en del avgörande frågor och problematiserar utvecklingen. Antologin lämnar dock några frågor obesvarade. Jag saknar analytiska bidrag, vi får inte kunskap om mekanismer som kan förklara problem med implementering och kunskapsanvändning. Här behövs fördjupade analyser utifrån olika kontexter. Jag skulle också gärna sett ett mera utvecklade avsnitt om utfallsstudier bortom renodlade RCT. Här har däremot forskare från USA lämnat intressanta bidrag (Donaldson, Christie & Mark, 2009; 2014). Och för att återgå till det temanummer som publicerades 2002, är det snart dags för en ny version kanske?

Verner Denvall

Professor i socialt arbete, Lunds universitet och Linnéuniversitetet

Referenser

- Avby, G. (2015) *Evidence in practice. On knowledge use and learning in social work*. Linköping: Linköpings universitet.
- Bergmark, A., Bergmark, Å. & Lundström, T. (2011) *Evidensbaserat socialt arbete. Teori, kritik, praktik*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Bergmark, A. & Lundström, T. (2011) Guided or independent? Social workers, central bureaucracy and evidence-based practice. *European Journal of Social Work*, 14(3): 323–337.
- Billsten, J. (2019) *Dissemination and implementation of the Swedish national guidelines for treatment of substance use. A five year evaluation*. Växjö: Linnaeus university Press.
- Björk, A. (2016) *Evidence-based practice behind the scenes. How evidence in social work is used and produced*. Akademisk avhandling. Stockholm: Stockholms universitet.
- Bohlin, I. & Sager, M. (red.) (2011) *Evidensens många ansikten. Evidensbaserad praktik i praktiken*. Lund: Arkiv.
- Donaldson, S.I., Christie, C.A. & Mark, M.M. (2009) *What counts as credible evidence in applied research and evaluation practice?* Los Angeles: SAGE.

- Donaldson, S.I., Christie, C.A., & Mark, M.M. (red.) (2014) *Credible and actionable evidence. The foundation for rigorous and influential evaluations*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Jacobsson, K. & Meeuwisse, A. (2018) "State governing of knowledge". Constraining social work research and practice. *European Journal of Social Work*, 1–13. doi:10.1080/13691457.2018.1530642
- Klingemann, H. & Bergmark, A. (2006) The legitimacy of addiction treatment in a world of smart people. *Addiction*, 101(9): 1230–1237.
- Petersén, A. (2017) *Evaluations that matter in social work*. Örebro: Örebro Universitet.
- Skillmark, M. (2018) *Uppdrag standardisering. Införande och användning av manualbaserade utrednings- och bedömningsverktyg i socialtjänsten*. Växjö: Linneaus university press.
- Sundell, K. (red.) (2012) *Att göra effektutvärderingar*. Stockholm: Gothia.
- Sundell, K., Soydan, H., Tengvald, K. & Anttila, S. (2010) From opinion-based to evidence-based social work. The Swedish case. *Research on Social Work Practice*, 20(6): 714–722.
- Svanevie, K. (2011) *Evidensbaserat socialt arbete. Från idé till praktik*. Umeå: Umeå universitet.